

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

ПРАВИТЕЛЬСТВО

Ахчаны иги кесеги социал жумушлагъа къоратылгъанды

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы К.В.Коковну Кавказ урушда ёлген адыглары (черкеслени) эсгериуню кюню бла байламлы ОБРАЩЕНИЯСЫ

Багъалы жерлешлерим!

Бюгюн, Кавказ уруш бошалгъанлы 159 жыл толгъан кюн, биз, ол къанлы къазауатны, адыглары ёмюрлени теренинден келген тарыхларыны бек ачыулу кезиулеринде жоулгъанлары эсгере, алагъа баш урабыз.

Ол узакъ ёмюрде уллу къырраланы башчаланы жерлерине сугъанаклыкъ этер муратлары ючюн къозгъалгъан бек кюйсюз уруш салгъан жарала бизни жюреклерибизде энтта да сынтыл болмагъандыла. Ол адыглары кёплерини жашауларын алгъанды, халкъны иги кесегине уа аны хатасындан туугъан жерлерин къоюп кетерге тюшгенди.

Озгъан заманлада болгъан ишлени эсибизге тюшюре, биз ата-бабаларыбызны закийликлерине, эслиликлерине, ниет чыныгыулыкларына, ётгюрлюклерине да сейир этебиз. Ала, уллу азап чекгенлерине да къарамай, адыг миллетни сакъалайгъандыла, алгын сайлагъан къадарларына кертчилей къалгъандыла, тарых ата журтлары келир тёлюлеге къалырача эталгъандыла.

Заманлары ол байламлыгы энтта да юзюлмей барады. Ма аны хайырындан сакъалайгъандыла адыгла кеслерини ана тиллерин, миллет адет-тёрелерин бла культура-ларын, ма аны ючюн жетишгендиле уллу жетишимлеге социал эмда экономика айныуну жолунда. Бюгюнлюкде да кёп миллетли бирикген ююрде, бизни кючлю эмда деменгили Россей къыралыбызны къауумунда келир заманларын таукел къурап барадыла.

Ата-бабаларыбыздан къалгъан хазналарыбыз, Ата журтха кертчи болууну ёмюрлени теренинден келген адет-тёрелерибиз мындан ары да Къабарты-Малкъарны жетишимли айный барыууну, республиканы халкъны жашнаууну, къолайлыгыны кючлю мурдору болуп турлугуна ишексизме.

Барыгызгъа да кийик саурукъ, ырахатлыкъ тежейме, бар игиликле да сизни болсунала!

КъМР-ни Правительствосуну кезиулу кенгешинде министрствола бла ведомствола хазырлагъан талай проект сюзюлгенди. Андан сора регионда къырал программаланы тамамлау къалай баргъанына, белгиленген ишлени толтуруу иш не халда болгъанына да къаралгъанды. Жыйылыуну Правительствону Председатели Мусукланы Алий бардыргъанды.

Сюзюге ондан артыкъ проект чыгъарылгъан эди. Эм магъаналыгъа республиканы быйыл биринчи кварталда бюджетин толтурууну юсюнден проектни санаргъа тийишлиди. Финансла министр Елена Лисун билдиргенге кёре, бу кезиуде бюджетге 11,4 миллиард сом тюшгенди, аны къоранчлары уа 10,7 миллиард сом болгъандыла.

Бюджетге тюшген файданы 2,9 миллиард сом налогла бла келгенди. Озгъан жылны ол кезиуу бла тенгешдиргенде, бу кёрюмдю 295 миллион сомгъа кёбейгенди.

Сегиз миллиарддан аслам сом бюджетге дотацияла, субсидияла, субвенцияла эм ахчаны бир бюджетден башхасына кёчюрюу амал бла тюшгендиле.

Къоранчлары юсюнден айтханда, былтырны биринчи кварталы бла тенгешдиргенде, ала кёбей-

гендиле. Ол санда 92 процентинден асламы социал жаны бла магъаналы жумушлагъа къоратылгъанды. Аллай тёлеулеге 3,9 миллиард сом жиберилгенди, иш хакъгъа уа – 1,6 миллиард.

Дарманла сатып алыргъа аслам къоранч этилгенин да билдиргенди министр - бу кезиуде ол жумушлагъа 460 миллион сом бёлюннгенди. Коронавирус ауругъа къажу жумушлагъа да 371 миллион сом берилгенди.

Жол фондну къоранчлары кёп къалмай эки кереге кёбейгендиле. Къырал борчну азайтуугъа уа ахча бёлюнмегенди. Ол кеси да шёндю 7,3 миллиард сом болады.

Келир жыл Къабарты-Малкъарда сегиз муниципалитетде комплекс халда кадастр ишле бардырыллыкъдыла. Ол санда: Бахсан, Май, Прохладна, Лескен, Элбрус районлада, Нальчик бла Прохладный шахар округлада эмда

Терк шахарда. Жер эмда ырыскы бла байламлы халла министр Аслан Тохов билдиргенге кёре, иш кёп къалмай 21,3 минг объекте бардырыллыкъды. Андан онюч мингден артыгы жер участкаладыла, къалгъанлары уа жеринден тепдирилмеген мюлкдю. Ишлени барына да 63,8 миллион сом къоратыргъа умут этиледди.

Быладан сора да, комиссиялары къауумларына тюрлениуле кийириуню, федерал ведомствола бла байламлыкъла жюрютюуню, саурукъ сакълау бёлюмде жумушлары тамамлауну юсюнден проектле да кёрюзтюлгендиле. Мусукланы Алий аладан бирин толуракъ сюзерге чакъыргъанды, къалгъанларын а дурус кёргенди.

Ызы бла экономиканы айнытуу министри Рахайланы Борис Къабарты-Малкъарда къырал программаланы толтуруу былтыр къалай болгъаныны юсюнден хапарлагъанды. Ол билдиргенича, сагъынылгъан кезиуде 26 программагъа кёре ишле бардырылгъандыла. Ол санда онтогузусуна федерал бюджетден себеплик этилгенди.

Ахыры 2-чи бетдеди.

КъМР-ни 100-жыппыгына 4 бет

Бизни Омар

КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ артисти Отарланы Магометни жашы Омар XX ёмюрню 30-чу жылларындан башлап 2002 жылда 22 майда бу дуниядан кетгинчи, жыргъа баш уруп жашагъанды.

Эссе тутуу 9 бет

Театр аны ёмюрлюк суймеклиги эди

Ёмюрюн Къулийланы Къайсын атлы Малкъар къырал драма театр бла байламлы этген актриса, Къабарты-Малкъарны, Къарачай-Черкесни да сыйлы артисткасы Текуланы Махайны кызы Раузат алгъаракъда жашау жолун тауусханды.

ЖАМАУАТ

Миллетлени араларында
шуёхлукъну кючлерге жораланып

Бу кюнде Къазан шахарда Волжск Булгария ислам динни алгъанлы 1100 жыл болгъаны бла байламлы къууанчлы жыйылыула бардырыладыла.

Ол байрамга аталып, кеп тюрлю тюбешиле, ол санда «Россей бла ислам дуня» деген къауумну стратегиялы кёрюмдюзюню жыйылыуу, «Миллетлени маданият хазналарыны байлыгын, халкъланы эм дин конфессияланы араларында бирликлини бла келишилукъну сакълауда россейли сынау» эм онююнчю «Россей бла ислам дуня» деген халкъла аралы экономика саммит да боллукъду.

Байрамга аталган къууанчлы жыйылыула Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Казбек Коков, РФ-ни Къырал Думасыны депутаты Геккиланы Заур, КъМР-ни Правительствосуну Председателини орунбасары Сергей Говоров, КъМР-ни эл мюлк министри Хасан Сижажев эм КъМР-ни промышленность,

энергетика эм сатыу-алыу министри Шамиль Ахубеков къатышадыла. Аны юсюнден КъМР-ни экономика айнытуу министрствосуну пресслужбасы билдиреди.

КъМР-ни Башчысы «Россей бла ислам дуня» къауумну стратегиялы кёрюмдюзюню эм «Миллетлени маданият хазналарыны байлыгын, халкъланы эм дин конфессияланы араларында бирликлини бла келишилукъну сакълауда россейли сынау» деген жыйылыула къатышырыкъды.

Битеу да «Россей бла ислам дуня» саммитни ишине 63 тыш кыралдан бла 52 россейли региондан келечиле къатышадыла. Алагъа алгъыш сёзюню РФ-ни Правительствосуну Председатели Михаил Мишустин ийгенди, аны пленар жыйылыуда РФ-ни экономиканы айнытуу министри Максим Решетников окъугъанды.

«Россейни бла ислам кыралланы шуёхлукъ байламлыкълары къатыды эм бир бирге хурмет этиу

да уллуду. Биз сатыу-алыуда, экономикада, илму-техника эм гуманитар жаны бла да байламлыкъланы дайым жюрютебиз, жашауда уллу проектлени да бирге бардырабыз. Бек ышанама, онююнчю «Россей бла ислам дуня» деген халкъла аралы экономика саммит мындан ары да иш байламлыкъланы кючлерге, кыралланы эм алада жашаган халкъланы араларында ангылашуулукъну сакъларга себеплик берлигине», – деп айтылады М. Мишустинни алгъыш сёзюнде.

Саммитни кезиунде тюрлю-тюрлю темала сюзюлукъдуле, ол санда «төгерек столла» эм машинала ишлеучю бёлюмге, халалга саналган ашарыкълагъа, ислам финанс системаны амалларына, предпринимательлик ишге эм инвестициялагъа жораланган жыйылыула да боллукъдула. Форум 21 майда жабыллыкъды.

Бизни корр.

Ахчаны иги кесеге социал
жумушлагъа къоратылгъанды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Саулай айтханда, аланы барына да 50,1 миллиард сом къоратылырга керек эди, ол санда республика кеси да 26,9 миллиардны къошуп.

Къоранчланы 82 процентден артыгы беш программага бёлюнгенди: адамлагъа социал жаны бла себеплик этиуге, эл мюлкню, билим бериуню, транспорт системаны эмда саулыкъ сакълауну айнытууга.

Рахай улу айтханга кере, программаланы асламысын ахча бла жалчытыу эмда аланы толтуруу да игирек болгъандыла. Аланы къыйматлыгынын 724 кёрюмдю бла тергерге умут бар эди да, ол 85 процентге тамам этилгенди. Бары да толтурулмаганларыны тюрлю-тюрлю сылтаулары болгъанын белгилегенди министр, ол санда информацияны жыйыу жаны бла кемчиликке да эс бургъанды.

Алгъын кезиуле бла тенгешдиргенде, былтыр кырал программаланы ахча бла жалчытыу эмда аны хайырлануу игиленгенди. Ол алай болгъанына Мусукланы Алий да шагъатлыкъ этгенди: «Сынам ёсе баргъаны бла кёрюмдюле да игиленди. Эсге сала айтсам, бир беш жыл мындан алгъа ол кёрюмдю 60

процент чакълы болуучу эсе, былтыр 98 процентге жетгенди». Алай дагыда, ол къалган аз кесегин тындырырга, аны бла ишни да жижиги бла бошарга боллукъун белгилегенди. Экономиканы айнытуу министрствогога уа алгъын жыллада кемчиликлени толуракъ сюзюп, мындан арысында аладан къутулур амал табарга чакъыргъанды.

Регионда тамата кырал къуллукъчуланы эмда власть органланы ишлерине багъа бичиуню юсюнден да айта, Рахайланы Борис кыралны Президенти аны бла байламлы энчи буйрукъ бергенди, энди жыйырма кёрюмдюге кере багъа бичиллигин эсге салгъанды.

Саулай айтханда, былтыр белгиленген ишле кеп къалмай бары да тамам этилгенди. Аслам эс жарыланы азайтууга бёлюнгенди. «Бу жаны бла министрствода бла ведомствода бары да иги корешгенди. Ол себепден аны бла байламлы халны ачыкълагъан кёрюмдю 22,4 процентден 18,2 процентге тюшгенди. Башха регионла бла окъуна тенгешдирип кырагъанда, ол, баям, эм иги ёсюм болур деригим келеди», – деп чертгенди министр.

Демография жаны бла салынган

борч артыгы бла толтурулгъанды, предпринимательлени эмда кеслери иш кырагъанланы санын кёбейтиу жаны бла да алай болгъанды.

Билим бериуде белгиленген мардагъа аз-маз жетмей къалганларын билдирип, Рахайланы Борис статистика тергеулеге теренирек кырагъа чакъыргъанды. Дагыда жашауну узунлугуу бла байламлы кёрюмдю мардасына аз-маз жетмей къалгъанды. Министр аны коронавиррус ауруу салган хатадан кёргенди. Иш хакъны юсюнден айтханда уа, былтыргъы инфляция алагъа къошулгъанын сезмезча этгенди, аны хатасындан тийишли кёрюмдю да толтурулмай къалгъанды.

Ахырында Рахайланы Борис министрстволаны эмда ведомстволаны келечилерине отчётларын заманында жарашдырып, болжалындан кеч къалмай бериге чакъыргъанды. Мусукланы Алий да жарлыкъны азайтуу жаны бла этилген ишге бийик багъа бергенди. Жыйылыула къатышханланы уа кырал салган кёрюмдюлени толтурууда быйыл да тириликни тас этмей кыармашырга чакъыргъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

МАДАР

Орамла тапландырыладыла

Къабарты-Малкъарны жол мюлкюню фондундан берилген субсидияга Тырнауузда Отар улу бла Гызы улу атлы орамлагъа тынгылы ремонт этилликди. Игилендириу ишле 2,1 километр чакълы бирде бардырыллыкъдыла. Аны юсюнден бизге КъМР-ни Транспорт эмда жол мюлк министрствосундан билдиргенди.

Жолну мурдорун кючлеу ишле бошалгъандыла, энди жолчула бордюрланы салыу, жарашдырыу, улоула тохтаган жерлени кырауу бла кюрешедиле. Ызы бла асфальт жайып башларыкъдыла.

Транспорт эмда жол мюлк министрство жол ишле тынгылы эти-

лирлерине, иги материалла хайырланууларына эм графикден кеч къалмай тамамларларына дайым контроль бардыргъанлай турадыла.

Эсге сала айтсакъ, быйыл республиканы жол мюлк фондундан бёлюнген субсидияга онеки элде 26 объектге тынгылы ремонт этилликди.

Аны бла бирге Тырнауузда жамауат аслам хайырланган жерле да айбатландырыладыла. Ол санда Отарланы Керим атлы 1-чи номерли лицейни аллында 3700 квадратметрлик сквер быйыл жайгъа тамам этилликди. Анда жангыдан асфальт салынырыкъды, шинтикле, кирпичик атарча орунла, чыракълы

чыпынла, камерала орнатыллыкъдыла, архитектура объектле да жарашдырыллыкъдыла. Бусагъатда ишчиле асфальтны жайып бошай турадыла.

Объектни жангыртуу «Жашау журт эм шахар болум» миллет проектге кере бардырылады. Аны былтыр шахарчыла игилендириге керек болган объектлени тизмесинден тюзюнлей къол кётюрюп сайлагъандыла.

Келир жыл Элбрус районда тапландырыллыкъ объектлеге Тырнауузда «Эсгериуню майданы» эм «Солнышко» солуу парк да киргенди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Документле

Сабийлеге болушлукъга
битеуреспубликалы суботникни
бардырыуну юсюнден
Къабарты-Малкъар
Республиканы Правительствосуну
БЕГИМИ2022 жылда 6 май
Нальчик шахар № 107-ПП

2022-2023 жангы окъуу жылны аллында къолайсыз, кеп сабийли эм башха къауумладан болушлукъ керекли ююрледен республиканы битеулю билим берген организацияларында окъугъанлагъа социал билеклик этер умутда Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосу **бегим этеди:**

1. «Къабарты-Малкъар Республиканы профсоюз организацияларыны биригиую» союзу, «Къабарты-Малкъар Республиканы тишируула союзу» регион жамауат организацияны, уруну коллективлени башламчылыкъларын дурус кёрюп, 2022 жылда 4 июнда сабийлеге болушлукъга битеуреспубликалы суботник бардырырга.

2. Къабарты-Малкъар Республиканы кырал органларына, жер-жерли самоуправленианы органларына, иеликде болган башха организациялагъа сабийлеге болушлукъга деп къуралган битеуроссей суботникге къатышырга эсгертирге эм биркюнлюк иш хакъны битеуреспубликалы суботникни фондуна ётдюрге.

3. Сабийлери болган къолайсыз ююрлеге телеуле этерча сабийлеге болушлукъга деп къуралган битеуреспубликалы суботникге къатышханла жандаурлукъ халда кеслери ыразылыкълары бла берген ахчаны Къабарты-Малкъар Республиканы республикалы бюджетине «Россей Федерацияны тюрлю-тюрлю бюджетлерини араларында Федерал казначейство органла юлешген файдала» деген кесегине 03100643000000010400 счётуна 961 2 07 0202002 0000 150 код бла – «Россей Федерацияны субъектлерини бюджетлеринден ахча алгъанлагъа жандаурлукъга деп берген телеуле» – ётдюрге керекди.

4. Муниципал районланы, шахар округланы жер-жерли администрациялары тийишлидиле:

Къабарты-Малкъар Республиканы Уруну эм социал кыоруула министрствосуну бир кере берилген болушлукъну ётдюрге школ жыл сандагы сабийлени (ёксюзлени, ата-аналары кырамай кыойгъанланы, сакъат сабийлени, къолайсыз ююрледен сабийлени) ата-аналарыны (опекунларыны неда попечительлерини) тизмесин жарашдырырга, болушлукъга тийишлилени битеу шартларын белгилеп;

ахча жыйыула бла бир кере берилген болушлукъну аллыкъланы юсюнден шартла заманында билдирилчя контроль тохтадырырга.

5. Къабарты-Малкъар Республиканы Уруну эм социал кыоруула министрствосуну муниципал районланы, шахар округланы жер-жерли администрациялары белгилеген тизмелеге тийишлиликде сабийлеге болушлукъга деп бардырылган битеуреспубликалы суботникни фондуна тюшген ахчадан 2022 жылда 1 сентябрьге дери тийишли къауумдан хар балагъа 3,0 минг сом бёлюуню жалчытырга.

6. Къабарты-Малкъар Республиканы Маданият министрствосу басма органлада сабийлеге болушлукъга деп бардырылган битеуроссей суботникни эсеплерин ачыкъ этиуню жалчытырга керекди.

7. Бу бегим къалай толтурулгъанына контроль жумуш Къабарты-Малкъар Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары М.Б. Хубиевни боюнуна салынады.

Къабарты-Малкъар
Республиканы Правительствосуну
Председатели МУСУКЛАНЫ А.

Бюгюн Кавказ урушда ёлген адыгланы эсгериюню кюнюдо

Тарых – ол алимлени, жазыучуларыны ишиди, халкъ а мамырлыккыны кюсейди

– Анфиса, «Хьэтхэр» романы жазарга келюнге калай келгенди?

– Бир жол «Адыгэ пасальэ» газетни алгыннгы баш редактору Мухамед Хафизэ бла ушакъ бардырганында, ол тарыхчыла хатты бла адыгла бир халкъ болганын айтадыла. Алай бизни ана тилибизде бу миллетни юсюнден бир китап да жокъду, адамланы эсинде кыларыча бир шарт да жазылмаганды, дейди. Биле болурсуз, Хаттия кырал бизни ёмюрге дери 2-2,5 минг жыл алгъа Анатолияны ара эм кыбыла-кюнчыгыш жанында орналганды.

Хапарла, новелла жазып турганма, алай тарых романнга жетишаллыкыма деп акылыма да келмегенди. Ол асыры уллу, жууаплы иш болганын ангылагъанма. Хафизэ бла тюбешууден сора уа хатты халкыны кыдары, ол жокъ болуп, тарыхда ыз кыалмаганы келюме бек жетгенди. Ма алай келгенди эсиме роман жазарга акъыл.

Аны биринчи томун айны ичинде башаганма. Хаттия Египетни фараону Рамсес бла мамыр келишимни кыбыл кёргенини юсюнден хапарны алгын да окъуганма. Урушну, аны сылтауларыны, барганыны юслеринден шартла клинопись таблицалада жазылып, бизни заманга дери жетгенди. Ала шендю Тюркде сакъланадыла.

Китапда ма ол кезиуню юсюнден барды хапар. Мухамед Хафизэге, биргеме ишлеген журналистлеге да ыразылыгымы айтырга сюеме. Ала халкыбызга магъаналы иш бла кюрегеними ангылап, башха затлагъа бёлунмей кюреширча онгла кыурагандыла.

Роман битеу акъылымы, заманымы да алганды. Кече уянып, эсиме келгенни унутмазча кыагытха тюшюрюп, тангга чыккыганым да болганды. Мен ол кезиуде болуп, хар нени да кезюм бла кёргенча, билген хапарланы айтханча сезгенме кесими.

– Мен билгенден, сен эколог билим алганса. Тарыхка сейир а неден башланганды?

– Античность, мифология, бурунгу Греция, Рим хар кимге да сейирди десем, жангыллыккы туюлме. Студент жылларымда библиотекада экологиядан, биологиядан китап бла бирге Египетни, Майяны, античностьну юслеринден чыгармаланы алганма. Биринден арысам, экинчисин окъуй, билимими кенгертгенме.

Жазып кеч башлаганма – ючюнчю курсда. «Синамис» биринчи китабымды, ол баш жигитни атыды. Жаш жазыучулары «Млечный путь» клубуна киреми. Аны башчысы Хатов мени Мухамед Хафизэ бла танышдырады. Ма алай кюрешип башлаганма «Адыгэ пасальэ» газетде журналистика бла.

21 майда Кавказ урушда ёлген адыгланы эсгериюню кюню белгиленеди. Ол кызауатдан бери бир ёмюр бла жарымдан аслам заман озган эсе да, миллетни тарыхын билиюню, аны ёсюп келген тёлюлеге тюз юйретиюню магъанасы уллу болганлай кыалады.

Жазыучу, журналист Анфиса Фирова (Канукова) жарыкъландырыу иш бла кюрешеди. Ол жазган «Хьэтхэр» роман да адыг халкыны ата-бабаларыны тарыхларын тинтиуу бла байламды. Биз аны бла чыгармасыны, шендюю кезиуде адабиятны болумуну юслеринден ушакъ бардырганыбыз.

– Романы кыралганыны, баш жигитле кимле болганыны айтсанг эди.

– Жигитле тарых адамладыла, жаланда сыфатларын кенг этгенме. Хапар жашауда болганын ишлени юслеринден барады. Баш жигити Алядаманы кыураганма ансы. Аны юсю бла хатты миллетни кыдарын кёрюзюрге кюрегенме.

Алядаманы сабий заманында Кыра тенгизни халкыларындан урлап, Хаттияга элтгенди, анда ол кыл болуп турганды. Кыралны аллында жигитлиги ючюн патчах эркинлик берип, ол кемеде тууган журтуна, Меотидага, кыайтады. Роман алай бошалады.

Окыучула андан ары не болду, ол сюйген кызын Рамсесге бергенлерине кыалай тынчайып кыалды, деп соруп тургандыла. Алагъа жууаплар мурат бла экинчи томну жазарга кёлленеми.

– Иште чырмаула болганымыдыла?

– Экинчи китапны жазганында тарых материалла жетишмей, кеп излерге тюшгенди. Меот тайпаланы, ала адыг халкыны ата-бабалары болганыны белгиле шартды, тарыхларыны, жашауларыны, кыоншула бла байламлыкларыны юслеринден илму тинтиуле жокъну орунундадыла. Роман Боспор патчахлыккы кыралганы кезиуню юсюнденди.

Шартланы греклиде излерге тюшгенди. Нарт эпосну да жангыдан тинтгенме, бир-бир болумланы андан алганма. Романда амазонкаланы юслеринден да жазама. Аланы аскер усталыкларыны, сауутларыны, кийимлерини юслеринден толу билмей, жазып башларга базынмагъанма.

Ючюнчю тому уа Хаттияны чачылыууну юсюнденди. Бу кырал айныуну эм бийиклигине жетгенди. Алай Ассирия бла кызауатда чачылып кетгенди. Ма алай бла романы мураты толтурулганды – Хаттияны айныундан башлап, чачылып, халкъ тас болганын кезиуде дери сюзгенме.

– Тарыхчыла чыгарманга оюмларын билдиргенмидиле?

– Алыкыа угъай, алай айтсала уа сюерик эдим. Баш мураты хатты халкъ адыгланы ата-бабаларына нек саналганын, ала кыаллай тилде сёлешгенлерин, кыралны болумун ачыкларга эди. Тинтиуле кёрюзгенлерича, аланы тиллери адыг тил бла келишеди.

Ахыр 200 жылда европалы археологла эм восток тиллени тинтиучюле кюрешедиле бу иш бла. Ала клинопись жазыулары транскрипцияларын баям этгенди латин тилде. Ма шендю аланы окъусам, адыг тилде жазылганын ангыларыкыса.

Тарых шартланы азлыгы ючюн бир-бир затланы эсиме келтирип, кыурап жазарга тюшгенди. Сёзге, ол кезиуде Кыра тенгизни тегерегинде бир кырал болганын жазганма – шендюю Тюркню бла Шимал Причерноморьеи жерлеринде. Ол чачылып, аны мурдорунда башха кыралла кыурагандыла. Шендю уа ол бурун жазыулары тинте, хаттологла бла ушакъла бардыра, мени оюмун тюз болганына тюшонгенме. Китапда тарых жангылык этмегениме бек кыуанганма.

Дагыда чыгарманы таза тилде жазарга кюрегенме. Арап, тюрк тилден кирген сёзлени кесибизде болган, алай шендю унутула барганла бла алышхан-

ма. Нарт эпосха ушашды жазылган тили. Ол да алимлеге, филологлага сейир болур деп ышанама.

– Адабиятны келир заманда болумуну юсюнден даулашла кепдюле. Бирде тегерегибизде гуппур болуп, кезлерин смартфондан алмай кюрегеними кёрсенг, жууукъ кезиуде адам харфланы ахырда унутуп, жаланда суратлагъа бла видеога кыурап турлукъду, деригинг келеди...

– Жазыучула окыучулары билимлерин, сезимлерин байыкъландырып, аланы ич дуняларын игилендирип ючюн кюрешедиле. Романларымы окъумасала жарсымайма деп айталмаймы. Алай жазмай кыурагъа уа хазыр туюлме.

Бирле китапны кыагытда окыурга керекди дейдиле. Мен алай сунмаймы, телефондан да болсун, адам окыуган этсин ансы. Жабагы Казанок айтханлай, адам замандан арха кыалмазга керекди.

Шендю жаш тёлюню асламында китаплагъа сейир уллу болганы ёхтемлендиреди. «Среда-бук» тюкен кюннге орта эсеп бла 100-150 китап сатылганын айтады. Китап жангыдан модага киргенди.

– Биз адыг халкыга бушуулу жумушлары аллында тюбегенбиз – Кавказ урушда жоулганыны эсгериюню кюнюню. Бу тарых иш санга кыаллай магъананы тутады?

– Жашлыкымда адыг халкъ сынагъан кыдар, анга этилген терслик ачыккы жарача ачыганды.

Алай ол жашлыккыдан болганды. Шендю миллетни тарыхын тинте, сагыш эте, оюмун тюрленгенди. Орус халкъда бир тюрлю терслик жокъду, шендю жаш тёлюге да аны шарт ангылатырга тийишлиди.

Хаттия, бурунгулу Рим, Помпея, Майя... Ненча цивилизация тас болганды. Алай адыг халкъ а барды, тилин, культурасын сакъланды, башха халкылары ичинде тас болмаганды. Ол а миллетни кюнчюне шагъатлыккы этеди.

– Кесинг да айтдынг, жашлыккыда юрегингге ол кызауатны хатасындан кыажалукъ тууганын. Россейни

сюймегенле жаш тёлюню билимлери терен болмаганы, тюзлюкге итингенлери бла хайырланып, кыралга кыажу ниетлени жаярга угъай дейдиле. Алай болмаз ючюн шендю жаш тёлюню кыалай юйретирге керекди, сен акъыл этгенден?

– Мен аны юсюнден кеп сагыш этгенме. Сёзге, школда Кавказ урушну юсюнден ахырда окытулмайды. Ол ёсюп келген тёлюде кыажалукъ болмаз ючюн этиле болур. Алай, мен акъыл этгенден, халкыны тарыхын билирге тийишлиди.

Сабийлеге Тюркде адыгла алай кеп нек болганын, ары кыалай тюшгенлерин, Кавказ урушну сылтауларын ангылатырга керекди. Халкыны жашауунда болганын ишлени букъдурган терсди. Билим тюз берилсе, ол заманда кыажалукъ да боллукъ туюлду. – Юйорюню юсюнден да кысыха айтсанг эди. Сабийлени атлары окъуна сени тарыхка сюймеклигини кёрюзтедиле...

– Чыгармачылыккы юйор жашаугъа чырмау этмеге керекди. Сабийле бла кюрегени кезиуде башхага бёлунмейме. Манга ала тукъумга, миллетге, республикага жарагъан, иги адамла болуп ёсерлери артыккыда магъаналыды.

Тамата кызыны аты Маисады. Ол а амазонкаланы кыамаларыны бир тюрлюсюдо. Ол женгил бюлгени ючюн беллеринде жюрютгенди. Кызыны хали тюз алайды. Кыатыды, сюйгенин толтурмай кыурагъа туюлду, алай аны бла бирге уа жарашылууду.

Жашны аты Хасанды. Махтанып айтмаймы, алай ол манга жарсыргъа, ыразы болмазга, уялырга бир сылтау да бермейди. Тынч, сабыр, адепли адам болуп ёседи.

Энтта бир кызыны аты Инессады. Аны атам атаганды. Ол европалы атды, алай ахырында «са» деген кесек барды. Адыг тилге «сэ» дегени бир ненча магъанасы барды – мен, бичакъ эмда намыс. Намыслы болсун, деп атагъан эди алай.

Кичини аты Асияды. Грек мифологияга кёре, Азия Океаны бла Тефияны кызыды, Азия деген сёз да андан башланганды. Адыг тилде уа «Асэ» сабыр, тынч деген магъанада жюрюйдю. Анга эки жыл да толмаганды, алай кесини хали, кыатылыгы болганы уа шендю окъуна кёрюнеди.

– Окыучуларыбызга не айтырыккы эдинг?

– Манга таулу халкъ бек жууукъду. Кыарт аппам Юсуф тюркю бийни жашы болганды. Кавказ урушдан сора бери жесир болуп тюшгенди. Алай ахча болмай, мында кыалганды. Аны Кенделенде таулу юйор алып, кеслерини жашларынча ёсдюргенди. Тукъумуна Хасан-бей дегенди. Ма алай кыураганды Хасан-бийланы тукъум.

Аммам аны кызыды, анасы уа – Балладанды. Кыуанчымда, бушуумда да эки миллетден жууукъларым бирча болушадыла, кыатыма сюеледиле. Кыалай айырайым эки миллетни да?

Ким кыайдан келгенди, кыайсы миллет кыайда жашаганды, бу жер кимникиди... Бу соруула ахырда магъаналы туюлду. Ма бюгюн да «Заман» газет бла ушакъ этерге чакырганыгызы, миллетге мени юсюнден билдиргенигиз бек багъалыды, сыйлыды, магъаналыды.

Тынчылыккыда, жарашылууккыда, шуёлуккыда жашарыбызны тежейме. Арха кыурап, миллетни бушуулу кюнлерин башчылыккыга алып туурга керекмейди. Тарых ол алимлени, жазыучулары ишиди, халкыга уа мамырлыккы керекди.

Ушаккыны ТИКАЛАНЫ Фатима бардырганды.

КъМР-ни, КъЧР-ни да халкъ артисти Отарланы Магомедни жашы Омар ХХ ёмюрю 30-чу жылларындан башлап 2002 жылда 22 май-да бу дуниядан кетгинчи, жырға баш уруп: «Сен ёмюрде ёлмегин!» – деп жашаганды.

Ма аны ючюн Малкъарда, Къарачайда да, тыш къыраллада жашагъан жерлешерибизни араларында да, халкъ жырчыбызны ийнакълап: «Бизни Омар», – дейдиле.

Халкъыбыз аны къаллай бир багъалатханына, уллу сый бергенине энтта бир шагъатлыгъа – Омаргъа аталгъан китабыбызда болгъан эсгериуледиле. Ол китап «Омар» деген аты бла басмагъа хазыр этилгенди. Ары къарачайлылары эсгериулерин да киргендиле. Аланы бизге Къарачайда жыргъа болушхан халкъ поэт Байрамукъланы Фатимагъа эм философия илмуланы кандидаты Ёзденланы Шарафатдинге уллу ыспас этебиз.

ЁЗДЕНЛАНЫ Шарафатдин,
философия илмуланы кандидаты:

- Отарланы Омарны жырларын биринчи кере 9-10 жылымда эшитген эдим - 1958 жылда анам бла бирге Къазахстандан келгенибизде. Бизни гитче тау элчигибизде радиорепродуктор бар эди. Аны тауушу ана тилибизде эшитилгенлей, уллула къол-бет жуууп чапсала, менича сабийле да алача этип, жууукъда юйлени бирине жыйыла эдик. Жыйылгъаныбыз – ол уллайгъан къауум, ана тилни тансыкълап, барыбыз да излеген а Отарланы Омар бир жырласа эди деп.

Омарны ауазын эшитген уллулары бирлери жиягъан, бирлери къууанган эте эдиле. Аны жыры, бир ишексиз, дарман, насып эди ол тамата къауумгъа. Биз сабийле болсакъ да, аланы сагъышлары, аланы кёллери бизге да жууукъ эдиле.

ЭРКЕНЛАНЫ Расул,
КъЧР-ни халкъ артисти:

- Отарланы Омарча адам жюз жылдан бир тууа болур. Ол таурухдан тюшгенча бир адам эди - тамам фахмулу, тири, билимли, кесине илешдирген. Аллай чамла, хапарла айта эди, жаннетге тюшгенча бола эдинг аны къатында.

1989 жылда Омар Къарачай элдеде концертлерин бардыргъан эди. Эжиучюлени уа «Апсаты» ансамбльден кеси сайлап алгъанды. Биз бешеулен бар эдик: Ёзденланы Парисбий, Байрамукъланы Юра, Тюркюланы Борис, Аджиланы Тохтар бла мен. Бизге башчылыкъ этген Ёзденланы Парисбий эди. Отар улуну концертлеринде биз да эки-юч жыр жырлаучу эдик, ол солурча. Программасы бир да ауур эди.

Бизни эжиучю къауумубуз Омарны биргесине сау айна айланганбыз. Айтханымча, Къарачай эллени барында да Омар концертле берип чыкъгъан эди. Хар эл къурманлыкъ этип, алай тюбей эди анга, аллай бир сый бере эдиле. «Къарачайлылары нечча къой кесгенлерин санап барама, аланы ол этгенлерин энди мен къалай къайтараллыкъма?» - деп, чам эте эди Омар.

Жырда, эжиуде да ол кёп затха юйретген эди бизни. Аны ауазы гюрбеден чыкъгъанча, кёкюрегинден алай чыгъа эди. Тамам кючлю, ариу ауазы бар эди...

Омаргъа: «Дунияда эм кючлю зат неди?» – деп соргъаныбызда, ол: «Замандан кючлю зат жокъда, жашла, заман ташны эритир, темирни чиритир. Мени заманыма жетсегиз, аны ангыларыкъсыз», - дей эди.

Мен Отарланы Омарны бла Алтуулары Зояны жырларында ёсгенме. Сабий заманымда радио бла кёп тынгылагъанма алагъа. Биз Омарны кёп сагъынабыз, ол эсибизде жашайды, дунияда болмагъанча, аллай сыйюмлю, фахмулу, жылы адам эди. Аллах жаннетли этсин!

ТЮРКЮЛАНЫ Борис,
КъЧР-ни халкъ артисти:

-Омарны юсюнден сёзюмю неден башлайым деп, сагъыш эте келгенме да, тюбегенибизден башларгъа керек болур, дегенме. Уллу концертле бла 30 кюнню айланган эдик къарачай элдеде. Мен ол кезиуде институтдан

КъМР-ни 100-жыллыгына

Бизни Омар

жангы келип, бир-эки жыл ишлей болур эдим. Ары дери Омарны Джангы Джэгетейде концертде бир кере кёргенме.

Машиначыгъыбыз бар эди, «Автоклуб» деп, бек уллу болмагъан. Аны бла барып тюбейбиз Омаргъа. Олтурады машинагъа. Уялабыз, жунчуйбуз. Бизни атабыз-анабыз айтып тургъан, жырлагъанын радио бла эшитген Омар бизге кёкден тюшгенча бир адам! Жунчуп, сёлешмей келебиз. Омар адамны бир-эки чамы бла кесине илешдирип къоя эди. Сора тебирейбиз хапарлашып. Берген соруубузгъа жууап тапмай къоймай эди, кесини кёлюн айтхан бла бирге, къартладан эшитгенме деп белгилей эди...

Кесим бла байламлы эм башдан айтыргъа излегеним: мен, институтда дирижёрлукъ, вокал бёлюмдеде окъуп келген жаш адам, жангы жырлагъа эс бёлюп, жюрегим, мыйым да алагъа тагъылып эдиле. Къысхасы, эсим эстрада жырлада болуп тургъанлай, Омар толусу бла бир жанына айландырады - фольклоргъа, аны теренлигине, кертилигине тюшондюрюп.

Белгиле жырчыбыз Ёзденланы Парисбий да билими болгъан адам эди. Биз бир-бир жырлары эжиулерин бир тюрлю эте эдик, сора Омар: «Эй, жашчыкъларым, ма былай алчыгъыз», – деп, ол кёргюзгенча алсакъ, ол айтхан керти ариу болуп къала эди.

Омарны эсине бек сейирсине эдик, 73 жыл болгъан болур эди ол заманда анга. Жырлагъаныны юсюнден а айтып тауусаллыкъ тюйюлме. 10-15 минут бара эдиле жырлары.

Омар тынгылагъанлагъа уллу сый бергенди. Концерт бошалгъандан сора сахнагъа бизни да чыгъара эди, къоймай. Сора бир ариу алгъышла айта эди. «Алан, учкуланчыла! не хурзукъула! – дер эди, – бек ариу акъ кирпичден юйлеригиз, ариу къызларыгъыз, жашларыгъыз», – дей келип, алгъыш этип: «Энди мен былайдан той этмей кетерик тюйюлме, чыкъчыгъыз, жашла, къызла, сахнагъа!» – дер эди. Сора кеси биринчи чыгъып, тепсеп, бизни да къоймай тепсетип, миллетни ыразы эте эди.

Къонакъбайлары ыразы этиуге бек уллу магъана бергенди. Бир элден сыйланмай да кетмегенбиз, эллени таматарлары къонакъбайлыкъ эте эдиле. «Арыгъансыз, билебиз, алай бир жырласагъыз эди», - деселе, угъай демегенди. «Нек жырламайбыз!» – деп, туздам салгъан адамлары ыразы этип, алай кете эди. Сёзю да, чамы да, керти сейирсиндире эдиле. Чырта уллу кёллююгю жокъ эди, сенича-менича,

кесин ёрге тутмай. Къысхасы, ёзден къаны юсюнде эди.

Тазалыгъына кёре, жюреги да бек такъыр эди. Ол айна ичинде бир концертбиз къалгъан эди болмай, Сарытюз элде. Келебиз ары. Жарыкълыкъ юйлерини аллы бла орам кете эди Черкесск таба. Алайда бизге ким эсе да эки-юч кюнде ажымлы ёлген болгъанын айтады. Биз Омаргъа къалай айтабыз деп, сагъыш эте тургъанлай, къартла, жыйылып, келип къаладыла. Элни сыйлы къартлары. Ала саламлашдыла да:

- Омар, сен узакъдан келгенсе, бушугъа этер мадар жокъ, асырагъанбыз.

таууш келди да, бир мазаллы къош ит, кирип, къараучулары алларына ётуп чёгеди. Биз, жаш къауум, эжиу этгенле, кесибизни тыялмай, кюлюп башлайбыз, ол ит а къарап турады, башын бирде сол жанына, бирде онг жанына атып. Кесибизни тыялмайбыз, бирибиз кюлсе, башхасы чыдаргъа кюрешип, алай бла эжиуну бир кесек бузабыз. Сора биреулен:

- Махмут, бу итинги ары бир ал, – дейди да, бир жаш, чурукъларыны башы бла да къамчиси: «Эй, Добар!» – деп, итни башындан тартады. Ол да, унамай, кючден алып кетеди. Концерт бошалады да, Омар, ол айтыучу сёзлерин айта келип:

- Малкъаргъа къайтсам: «Мараны адамлары къой, манга тынгыларгъа итлери да келген эдиле, деп айтмай къоймам», – деп кюлдюрген эди.

Омар Къарачайда концертлерин 1989 жылда бардыргъанды. Андан сора, эсимде тюйюлдю къайсы юбилейи эди, 75-ми, 80-ми. Бизни да Нальчикге чакъырадыла. Не да болсун, узакъ жолдан кечирек келебиз. Сахнадан къарап, бизни кирип келгенибизни кёргенинде, Омар бек къууанган эди. «Мени жашчыкъларым келгендиле!» - деп, сахнада эжиуге сюелген жырчылары башларына бош этип, бизни салгъан эди. Барын да эсибизде тутабыз, жаннетли болсун!

ХУБИЙЛАНЫ Азрет,
КъЧР-ни сыйлы ветеринар врачы:

- Отарланы Омар бла къысха 1986 жылда танышханма. Ол жыл совхозда болум къууанырча эди. Жылны эсеплерин чыгъарып бошагъандан сора, совхозда урунганлары кёллерин бир ачайыкъ деп, уллу къууанч этдик. Жамауат бир ауудан ары Омарны келлигин изледи. Аны тилегин толтурама деп, къонгуроу къакъдым. Сора миллетге бизге Омар бла бирге Алтуулары Зоя да келлигин айтханымда, адамла бек къууанган эдиле. Айтылгъан да этмегенлей, элчиле кеслерини ыразылыкълары бла клубну сылап, сыйпап, бояп, жылтыратдыла. Аллай учунуу, аллай къууанч бар эди жамауатда, къырал тамата келлик болса, алай этмез эдиле.

Концертден бир-эки сагъат алгъа не клубда, не аны арбазында алма тюшер жер къалмагъан эди. Къоншу элдеден да келген эдиле. Омарны бла Зояны келтирген машина тохтагъанлай, миллет тебиреди алларына чабып, къуачакълап, ийнакълап. Тап кёзлеринден жиямукъла келгенле да бар эдиле.

Бир юч сагъат чакълы баргъан эди концерт. Ма ол заманны ичинде жангыз бир адам олтурмагъан эди залда. Миллет ёрге туруп, къарс уруп, тепсеп тургъан болмаса... Концертден сора да кетмей, арбазда жырлап, тепсеп турдула.

Концертден сора Омар бла жыллары келишген 10-15 къартны къойгъан эдим. Ала танг атхынчы олтурдула. Омар да, биягъынлай, жырлай, чам-лакъырда эте, танг атдырып къойдула. Эшик аллында уа миллетни кебюсю танг атхынчы жырла, тепсеп чыкъдыла. Экинчи кюн сагъат бир 12 бола, адамла ишни да къоюп, къонакъланы ашырыргъа жыйылып къалгъан эдиле. Къартла ыразылыкъларын билдирип, къурманлыкъ мал да салып, къобуз согъуп, къарс этдирип, алай ашырдыла Омарны, Зояны, «Джегетейни» жашларын да.

Мен билгенге кёре, къарачай-малкъар миллетни жарыкълыгъын ёсдюрюрге, тин байлыгъын жашна-тыргъа Отарланы Омар бла Семенланы Смаилдан терен къыйынлары кирген адам болмаз. Атлары жылла бла, ёмюрле бла жарыкъ жулдузча не мутхуз, не эски болмазлыкъ адамладыла экиси да. Къарачайда, Малкъарда да ала къойгъан тин байлыкълары, байракълары да бийикде тутарча тёлюле туусунла!

ХАДЖИЛАНЫ Танзиля,
филология илмуланы кандидаты.

Раузат кечгюнчюлюкде тууганды, школну Хасанияда 1968 жылда бошаганды. Сора театрға жаш адамла керек болуп, ары барганды. Анда бир кѳауум жыл болушлукчу кѳауумда ишлегенди. Ол жыллада Раузат Александр Афиногеновну «Машенька», Маммеланы Ибрагимни «Сюймекликни поэмасы», Боташланы Иссаны «Мен билеме, ол сауду» деген пьесасына кѳре салынган спектакльде ойнап, малкѳар кѳараучулаға кесин алай таныш этгенди.

Ол жылланы эсгере, Раузат былай айта эди: «Фахмулу адамланы кѳатларында болсанг, ала бла бир сахнаға тюшсѳнг, хар сѳзлери, кѳымылдагѳанлары да дерс болады. Кесим сынагѳанма аны. Кѳезюнге келтирчи, кѳаллай аламан артистлени таныгѳанма мен, сабий, жаш кѳызчык болуп: Маммеланы Ибрагим, Кучукланы Магомет, Кѳудайланы Маржан бла Ахмат, Балаланы Омар, Махийланы Зоя... Бирин айт да, бирин кѳой».

1972 жылда Москвада Луначарский атлы театр институтха окѳургѳа адамла сайланганда, Текуланы кѳыз да, уллу конкурсандан ѳтѳп, ол тизмеге киргенди. Анда окѳургѳан беш жылны Раузат жашауунда бек насыплы заманга санагѳанды. Анда окѳутхан профессорла элден келген, таулу жашланы бла кѳызланы биринчи кѳунден окѳуна сѳйгендиле. Ала да ол сѳймекликге жууапха иги окѳургѳандыла, низамлы болгѳандыла. Окѳуу юйде малкѳар студия бек кѳючлюге саналгѳаны да анданды. Аланы актѳр усталыкѳгѳа Владимир Фѳдорович Дудин ѳйретгенди. «Ол энчи сакѳ болгѳанды бизге, – дей эди Раузат. – Ма, сѳз ючюн, менде зоб табадыла. Олсагѳат больницагѳа жатдырып, операция этедиле. Ол кезиуде, ата-ана, эгѳчкѳарындаш кѳатымда болмагѳанда, ол – РСФСР-ни халкѳ артисти, РСФСР-ни искусстволарыны сѳйлы кѳуллукѳчусу, менсинмей, жюриѳп, докторлагѳа айланып, манга кѳалай кѳайгѳырып тургѳанын айтхан кѳыйынды».

Раузат дагѳыда айырып тепсеуден устазы Виолета Гонсалесге ыразы эди: «Бир кере факультетни программасында тепсегенибизде, деканыбыз, кѳууаннгандан, ачыкѳ жиялп кѳалгѳаны эсимдеди. Артада, дагѳыда тилѳп, анга жангыдан кѳарагѳанлары да». Студия окѳууда, спортда да алчыла эдиле. Волейболдан – факультетни чемпионлары! Москвадан ала 1977 жылда юч диплом оюн келтиргендиле. Софоклну «Антигонасында» Раузат баш жигитни ойнагѳанды. Актрисаны ол ролюну юсюнден КѳМР-ни искусстволарыны сѳйлы кѳуллукѳчусу, Малкѳар театрны баш режиссѳру Атмырзаланы Магомет былай эсгереди: «Мен анда аны сѳйген жашы Гемонну ойнагѳанма. Кѳа-

рагѳанла бюгюн да айтадыла Раузат анда Антигонаны сыфатын кѳалай аламан кѳурагѳанын. Комиссия окѳуна сейир этгенин жашырмай эди аны усталыгѳына. Устазыбыз а Раузатха «египтянка» деп атагѳан эди ол оюндан сора. Анда, Москвада, кѳал деп да тилеген эдиле оюну кѳргенле, алай Раузат алданмагѳанды...»

Малкѳар сахнада Текуланы Раузат дагѳыда кѳп сыфат кѳурагѳанды. Ол Жан-Батист Мольѳрни «Дон Жуанында», Гарсия Лорканы «Кѳанлы тоюнда», Морис Метерлинкни «Кѳек кѳанатлысында», дагѳыда башха классика спектакльде ойнагѳанды. Кесибизни Маммеланы Ибрагимни «Нарт

хан сѳзлери – Раузатны монологу – кѳплени жиялтан эди. Москвадан миллет театрланы ишлерине кѳараргѳа келген комиссия Раузатны энчи белгилеген эди, – деп эсгереди Атмырзаланы Магомет. – Мен Текуланы Раузат бла ГИТИС-де бирге окѳургѳанма, андан бери Кѳулийланы Кѳайсын атлы Малкѳар кѳырал драма театрда бирге ишлеп келгенбиз. Жумушакѳ, жууаш адам, фахмулу актриса, иги ана, керти шуѳх. Ол дунясын алышханы бизни барыбызгѳа да уллу ачыу болгѳанын сѳзле бла кѳалай ангылатхын? Таматалагѳа тюбесем да, кѳызчыкларына сѳз айталмагѳанма, жиялп кѳалыргѳа кѳоркѳуп. Кѳараучула, ишчи нѳгерлери да сѳйлагѳан, жу-

Эсе тутуу

ТЕАТР АНЫ ЁМЮРЛЮК СЮЙМЕКЛИГИ ЭДИ

Ёмюрюн Кѳулийланы Кѳайсын атлы Малкѳар кѳырал драма театр бла байламлы этген актриса, Кѳабарты-Малкѳарны, Кѳарачай-Черкесни да сѳйлы артисткасы Текуланы Махайны кѳызы Раузат алгѳаракѳа жашау жолун тауусханды. Аны бла байламлы мудах да, жарыкѳ да сагѳышла бийлейдиле аны таныгѳанланы, биргесине ишлегенлени, жууукѳ-ахлуну да.

Сафият (Текуланы Раузат), эри Кѳантемир (Тетууланы Ана-толий), кѳайын анасы Айханат (Махийланы Зоя) Жантууланы Иссаны «Осуятында». 1986 ж.

Ёрюзмек», «Шамай кѳала», Тѳппеланы Алимни «Намыс», «Коммунист» эм «Азап жолу», Токумаланы Жагѳафарны «Ауанала», «Патчахны сокѳур кѳызы», «Чонай кѳатын алады», «Эмина», Жантууланы Иссаны «Осуят» деген эм кѳп башха пьесалагѳа кѳре салынган оюнда кѳайда баш жигитледен бирини сыфатын кѳурагѳанды, бирде уа эпизодлагѳа кѳатышханды.

«Гарсия Лорканы «Кѳанлы тоюнда» Раузат келини ойнагѳанды. Ол спектакльде Раузатны фахмусу бютюнда бек ачылгѳанды. Жантууланы Иссаны «Осуятында» уа ол бай Кѳантемирни экинчи кѳатыны Сафиятны сыфатын кѳурагѳанды. Баш иеси аны не бек сѳйсе да, анасы Айханат, жашын кѳозута да, келинин тѳйдѳуре турады. Айлы, жулдузлу кече Сафият ѳйдѳен тауушсуз чыгѳып, кесин суугѳа атады. Аны алайда айт-

уукѳ-ахлулары сѳйген, туугѳан-туудукѳладан кѳууаннган эгѳчибиз эди Раузат бизни. Ол дунясы жарыкѳ болсун».

Кѳабарты-Малкѳарны, Кѳарачай-Черкесни да сѳйлы артисти Мызыланы Таубий: «Раузат бла бирге ишлегенме кѳп жылланы, аны ишге жууаплылыгѳы бюгюн да кѳплеге юлѳюлей кѳалады. Кѳарачайда, Дагѳыстанда да болгѳанбыз бир жыйын бла, кѳайда да кесине энчи тынчылыкѳ излемегенди. Нѳгерликге, шуѳхлукѳгѳа да кертичи эди. Мен аны бла «Багѳалы кѳелин» деген, башха спектакльде да ойнагѳанма, ол ишине толусунлай берилиучюсѳн, сахнада ол суратланган заманга кѳчѳп, анда жашау этиучюсѳн сѳйѳп айтама. Эпизодда болсун, толу баш рольда болсун, Раузат аны эбине жетгинчи ишлегенди кесин. Аны Антигонасын а бир да унутмайма. Бек жарсыйма аны бизден кетгенине.

– деп, кѳоймай, хуржунума сугѳар эди.

Кѳудайланы Маржан, Биттирланы Абидат, Махийланы Зоя уа манга кеси кѳызлары-нача болгѳандыла. Ала бетлери, жѳреклери да ачыкѳ адамла болгѳанлары насып эди», – деген эди. Энди ол ала бла бирге ди.

Театрны бюгюннѳо кѳюнѳю юсюнден да былай айта эди: «Аламан таматалы барды – Кѳабарты-Малкѳарны, Кѳарачай-Черкесни, Ингушну да халкѳ артисти Жангоразланы Мажит. Ол жаланда театрны угѳай, хар бир актѳрну да кѳайгѳысын кѳереди, кѳалай жашагѳаны-бызны биледи, ийнансанг, дарманыбызны кѳайгѳысын да ол этеди. Баш режиссѳрубиз Атмырзаланы Магомет да ишин биледи. Нѳгерлерим а – фахмулу адамладыла. Ахча, махтау да угѳай, миллет сезим тутады анда – театрда. Кесим кѳатышсам, кѳатышмасам да, залда олтуруп, аланы ойнагѳанларына кѳараргѳа бек сѳйѳучюме. Кишини жѳрегин кѳыйнамагѳанма, жаныма тийген болса да. Кесими башхаладан алгѳа бир заманда чыгѳармагѳанма. Ишим, ишчи нѳгерлерими сѳюеме. Туудугѳума кѳууанып жашайма. Ол насыпды...»

Хакѳ дуняда чекле жѳкѳдула дейдиле. Баям, мындан ары да бизни жерде жашау-убузгѳа, ахлуларыны, шуѳхларыны кѳууанчларына, уллу поэтибизни атын жѳрѳтген Малкѳар театрда баргѳан оюнгагѳа кѳарарыкѳды бизни Раузат – аламан актриса эм адам жѳреги тынчайгѳан узакѳ да, жууукѳ да кѳкден.

МУСУКАЛАНЫ Сакинат. СУРАТДА (башында): Раузат кѳызлары Жамиля эм Лейля бла.

БИЛИМ

«Юлгюлю» деген атына толусунлай келишеди

«Юлгюлю сабий сад 2021-2022» битеуроссей эришиуну эсеплерине кёре, Тырнауузну 3-чю номерли школуну 10-чу номерли «Жаворонушки» сабий сады хорлаганланы-лауреатланы санына киргенди.

Учреждение 1985 жылны ахырында ишлеп башлаганды. Жылдан-жылга аны мюлк онглари игилене баргандыла. 2016 жылда анда сабийлени патриот ниетде ёсдюрюуге да аслам эс буруп башлагандыла. Гитчелени Ата журтха кертичи болургъа, аны бла бирге уа тууган жерлерини миллет адет-тёрелерине хурмет этерге юретири муратда «Инсанны

Школга дери билим берюу учрежденияга 19 жылны Макытланы Халимат башчылык этеди. Мында кюралган ахшы төрелени саклар эм кёбейтир, аны ырысхы-техника онглари игилендирир, юретиу-окутуу ишни кыйматын кётюрюу ючюн Халимат усталыгын, заманын, кырыун да аямайды. Ол а ахшы эсеплеге келтиреди. Шёндюгюлю излемлеге келишген жарык, кенг отоула, ариу тюрсюнле, бир бирге тап келишген оюн, жуклаган, ашаган жерле – ала барысы да тынчылык болумну кырайдыла, сабийлеге хычуун

тимат аны район кесегинде хорлаганды.

Сабийле да ахшы кёрюм-дюлери бла кыуандырадыла, аланы араларында «Адам эм табиыгъат» халкыла арлы оюн эришиуде, «Нарт Дебетни туудуклары» регион фестивалда, «Билим, чыгъармачылык, сабийле», «Таурухлу аппала бла ыннала» республикалы эришиуде, Мёчюланы Кязимни назмулары окуу конкурсда, Уллу Хорламны байрамына аталган интернет-конкурсда хорлаганла эм алчы жерлени алганла бардыла.

- Юретиу эм окутуу иш Школга дери билим берюу федерал стандартына тийишлиликде бардырылады, - дейди тамата юретиучю Жолаланы Танзиля. – Биз социал-коммуникатив, физкультура, суратлау-эстетика, жарыккандырыу, ариу эм тюз сёлешуу жаны бла билим беребиз, бу ишге ата-аналаны да кыатышдырыгъа кюрешибиз. Сабийле оюн неда эришиу халда жолда жюрюуну эм от тышюуден сакъланыуну жорукларына юйренди.

Спорт залыбыз бла бассейн да адамсыз болмачудула. Андан тышында гитчеле Элбрус районну спорт школарында секциялагъа жюрююле, район эм республикалы эришиуде хорлайдыла. Сабийлени сюебиз, алагъа огурулу кёзден кырайбыз,

энчилигин миллет адеп-кылык эм маданият хазналаны мурдорунда кыуарат» деген социал-маданият проект жарашдырылганды.

Бир жылдан а «Жаворонушки» «Тюрсюнлю парк» программа-методика комплексни сынау майданы болганды. Андан сора беш жылны ичинде ол бу программада ишлеуден уллу сынау жыйганды, аны юсюнден республикалы телевиденияда берюу да болганды. Аны хайыры бла сабийле суратла ишлеу, сахна эм чыгъармачылык оюнлагъа кёбюрөк кыатышып башлагандыла.

Бюгюнлюкде учреждениада 8 кыауум, процедура кабинетла медицина блок, ашхана, музыка, хореография эм физкультура залла, кёрмючле кыуарат жери бла суратла ишлеу студия, гитче краеведение музей, бассейн бардыла. Алай бла мекамны босагъасындан атлаганлай, сабийликни сейир, заууклу дунясына тышесе.

Садик ишлеген 36 жылны ичинде ары 2 мингге жуук сабийни жюрюгендиле. Бусагъатда да анда, алгын заманладача, гитчелени жюрөклери бла суйген огурулу юретиучюле урунадыла. Кюн сайын ала 7 жыллары толмагъан 205 сабийге кырайдыла. Ала хар не жаны бла айныр, школда окуугъа тынгылы хазырланыр ючюн устаз-логопед, малкыар тилден, суратла ишлеуден, музыкадан, физкультурадан устазла, жюзюуден инструктор бардыла.

кёрюнедиле. Анда ишлегенле кеслери уа учрежденияларына «жашнаган тала», сабийлеге уа «гюлле» дейдиле.

Педагоглары юслеринден айтханда, аланы уллу сынаулары болганын белгилерге тийишлиди: 32 процентини бийик квалификация кате

риялары барды, 42 процентине да биринчи категория берилипди. Тюрлю-тюрлю эришиуде кыатыша, ала жетишимли да боладыла. Сёз ючюн, малкыар тилден устаз Балаланы Эльмира «Ана эм орус тиллени усталларыны битеуроссей мастер-класслары» конкурсну «Устаз – ана тилден бусагъатдагы методика ишлени автору» деген номинациясында хорлаганды. Элеккуланы Наталья бла Ботталаны Ирина «Россеиде жылны юретиучюсю» деген битеукырал конкурсну регион кезиюнде экинчи жерлени алгандыла, Гызыланы Фа-

сакъ болабыз, не излегенлерин ангыларга кюрешибиз. Сора, төгерекдеги дуня алагъа сейир кёрюнюрча, ала аны таныргъа излерча этерге, башха адамла бла бир тил терк табарга юретириге, аланы кеслерини энчиликлерин сакъларга итинибиз. Сабийле бизни тамблагы кюнубюздюле, алай эсе уа, ол кыаллай боллугъу бизни кыолубуздады.

Анатолий ТЕМИРОВ. СУРАТЛАДА: Макытланы Халимат; садда ишлегенлени кыаууму; дерслени кезиюнде.

Саулукъ сакълау

Кыйын эм керекли служба

КыМР-ни Медицина консультацияла эм диагностика арасында (МКДЦ) ишлегенле юйлеринде жатхан кыйын саусузлагъа тийишли болушлукъ тапдырадыла. Мадина Кайцукованы

башлагъанда, анга башха саусузла бла кюреширге тышгенди. Бусагъатда уа ол алгынныгы ишине кыайтханды.

Араны мобил кыаууму саусузлагъа тынгылы кыарай-

башчылыгы бла арада эки мобил кыауум ишлейди. Ала бюгюнлюкде 114 чакълы саусузга кёз-кыулак болганлай турадыла. Былтыр а медикле кыйын ауругъан 369 адамга болушлукъ тапдыргандыла.

Мында паллиатив болушлукъ берген служба бурунгу жыл ачылган эди. Аны кече-кюн да жатханлагъа жыйырма жери барды. Коронавирус кенг жайыла

дыла - тийишли медицина эм психология болушлукъ береди. Аны бла бирге саусузланы жуукъ-ахлуларын кеслерин жюрютюрге эм кыарарга юретиуде.

Паллиатив болушлукъ кёбюсюнде онкологиялары хорлай башлаганлагъа, мыйыларында кыан иги жюрюмегенлеге, Альцгеймер эм башха кыйын аурулары апчыханлагъа керекди.

Тышы, ичи да тюрленирикди

Бу кюнледе «Саулукъ сакълау» миллет проектге эм «Саулукъ сакълауну биринчи звеносун жангыртуу» регион программага кёре Нальчикни 3-чю номерли поликлиникасына тынгылы ремонт этиле турады. Ала былтыр майда башлангандыла. Шёндю полла, инженер коммуникацияла, хауаны тазалаган система, терезеле, эшикле жангыртылып бошалгандыла, тыш кыабыр-

тийишли халда толтурады эм келгенле жунчумазча бар мадарла этиледиле.

Жангыртуу ишлени чеклеринде стационарны кыурамы да тюрленирикди. Коридорлада сакълаганла тюртүлмезча, кабинетлени терк табарча, ауругъанларына кёре энчи бёлюнюрча амалла кыуараллыкдыла. Анга кёре, мекамны биринчи кыатысында фильтр-бокс, процедурала этген кабинетле эм аптека

гъалары сюртюле, арбазы айбатландырыла турадыла.

Саулай алып айтханда, ишлеге 30 миллион сом кыоратыллыкды.

Тынгылы ремонтдан тышында, 21 миллион сом багъасы медицина оборудование – рентген аппарат, гастроскопу бла эндоскопия эм эки электрокардиография алыннгандыла.

Ремонт барганына да кыарамай, поликлиника ишин

орналлыкдыла. Экинчисинде терапевтле олтурган эм тиширулагъа консультация бардыргъан кабинетле боллукъдула. Аны башында уа башха ауруула бла байламлы специалистле урунурукъдула.

Графикге кёре, объект бийлыны ахырына хазыр болурга керекди.

Алиса ТАРИМ, КыМР-ни Саулукъ сакълау министрствосуну пресс-службасыны таматасы.

Эски сурат

СЫБЫЗГЫЧЫ МАЗАН

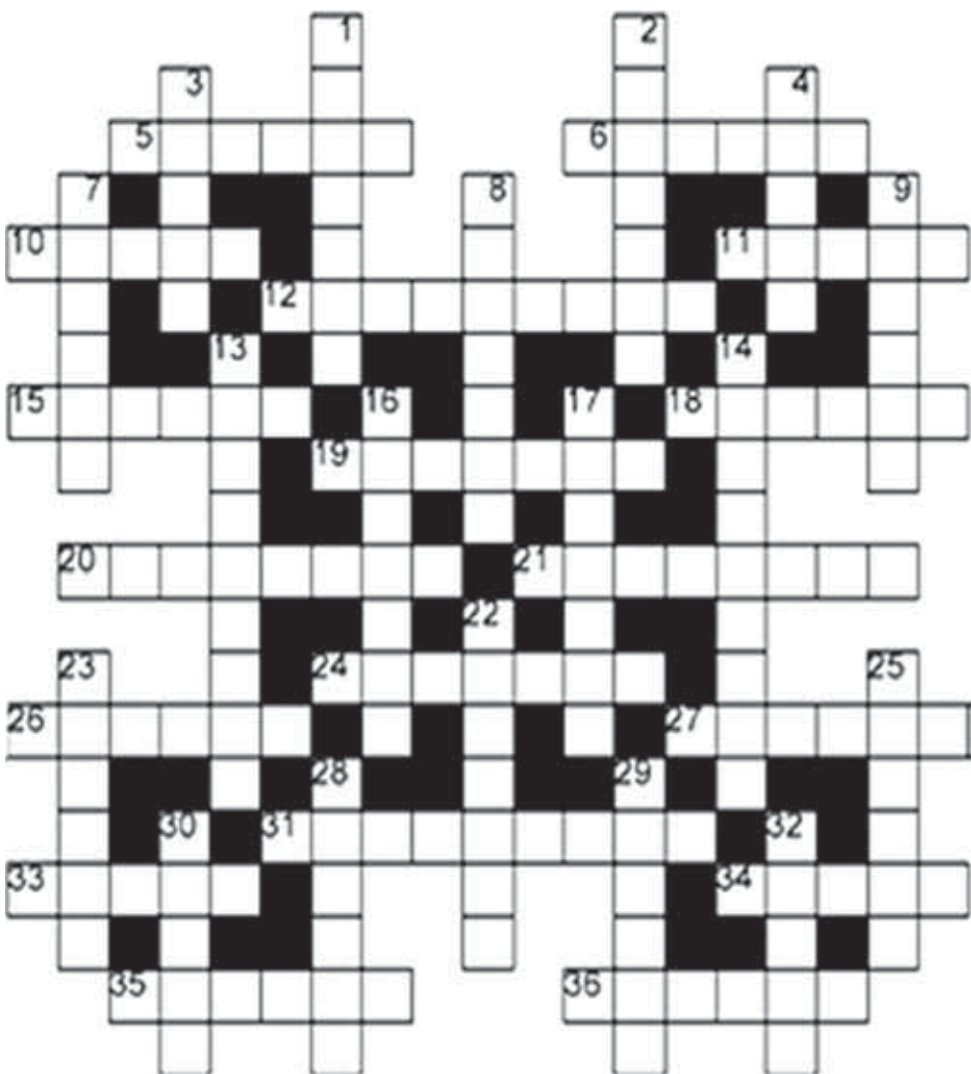
Суратдагы эр киши Бабугентден белгили сыбызгычы Атабийланы Мазанды. Жашчык аны уланыды.

Сюелгенледен сол жанындагы тишириуну атын тохташдыралмагъанбыз.

Онг жанындагы уа Мазанны юйдегиси Жеттеланы Халиматды.

Сурат 1957 жылда апрель айда Къыргызда алыннганды.

СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 5. Урлукъ салыу ыз. 6. Къуранны кеси тилинде окъуган. 10. Бара турган жыл. 11. Сатыу къыстау барган жер. 12. Ауруу (сибирская язва). 15. Аллахны аллына барлыкъ кюнбюз. 18. Баш кийим. 19. Музыка инструмент. 20. Дайым затха ыразы болмагъанын айтычу адам. 21. Малны жазгъа чыгарыу. 24. Экзамен алган. 26. Къаяда аякъ тутар жер. 27. Бир затны орунуна бирин алыу. 31. Бир адамгъа, къууанчха аталып кесилген мал. 33. Тили бизге ушагъан миллет. 34. Багъалы металл. 35. Жип. 36. Ууакъ ахча.

ЁРЕСИНЕ: 1. Сермеш. 2. Жигерлик. 3. Ёмюр-леге кетген жашау. 4. Киши жеринде солтан болгандан эсе, кеси жеринде ол болган игиди дейдиле. 7. Озган жыл. 8. Къышха таулула алай да айтадыла. 9. Юй башы. 13. Чам хапарда къатын аллыкъ жашха алай да айтадыла. 14. Аскерде душманны жашырын затларын билиучюле. 16. Мамырлыкъ. 17. Будай басхан жерде ишчи. 22. Азияда ашхана. 23. Сары кететли, шинжили юлкю. 25. Ханс. 28. Къуурулган нартох. 29. Къышда чыпылгагъа къонган къар. 30. Шуёх. 32. Тойда айтылган сёз.

ТАВЕТНИ 54-ТО НОМЕРИНДЕ
БАСМАТЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖАУАПЛАРЫ

ЭНИНЕ: 7. Къуршалау. 8. Такъырлыкъ. 10. Ыстауатла. 11. Турукъ. 13. Налат. 15. Къазакъ. 18. Къууанч. 20. Къутлукъ. 21. Ортакъчы. 22. Адеп. 23. Руль. 25. Армянлы. 27. Капрал. 28. Къурмач. 29. Акъмакъ. 32. Тауукъ. 34. Акътау. 35. Ыхтырылыу. 36. Къызгъаныу. 37. Гузабачы.

ЁРЕСИНЕ: 1. Жумдурукъ. 2. Къатыкъ. 3. Къартыкъ. 4. Жастыкъ. 5. Чыран. 6. Къыркъаууз. 9. Ууаз. 12. Ушашдырыу. 14. Айтылырыкъ. 16. Акътамакъ. 17. Аркъанла. 19. Чопал. 20. Къырыкъ. 24. Сабанлыкъ. 26. Садакъачы. 29. Антсыз. 30. Март. 31. Къолтукъ. 33. Къырал. 34. Аулакъ.

ХЫЧЫУН КЕЗИУ

Сейирлик жылла

Алгъаракълада дунясын алышды бек суйген устазым Кючмезланы Валентина Алимурзаевна, огъурлу ахшы адам.

Мен Герпегежни орта школун бошагъанма, 1961 жылда биринчи классха баргъанма. Ол заманда устазла жетише болмаз эдиле. Ала терк-терк алышына тургъандыла. Бирде уа сабийлени окъутургъа адам табылмай да къала эди.

Андан болур эди, биз ючюнчю классха ётгенде, хазна окъуй, жаза да билмегенибиз. Сора бизге устаз болуп Валентина Алимурзаевна келеди. Окъугъаныбызгъа, жазгъаныбызгъа да бек сейир этеди.

Окъуй турмай, алагъа къарап, экинчи кюн къайтарып келсек, жанында олтуртуп, ол да хапарын сора эди. Андан сора алган китапны окъумай къоймагъанма.

Тамата класслагъа ётгенимде уа, Валентина Алимурзаевна бизни орус тилден бла литературадан окъутады. Орус тилни жашырынлыкъларын, белгили жазуучула А.С. Пушкин, М.Ю. Лермонтов, Л.Н. Толстой, А.П. Чехов эм башхаларыны чыгъармалары бла шагъырей ётгенди, алагъа суймеклик ачдыргъанды. Биз аны биринчи классы эдик. Аны ючюн, школну бошاپ кетгинчи, башха предметледен

Бизни къолгъа алады да, окъутуп тебирейди. Дерслерибиз бошалгъандан сора да, ингирге дери юйге жибермей тутхан заманлары болгъанды.

Къайтарып окъутуп, жаздырып кёп кюрешгенди. Юйге берген дерслерин да школда этдиртип тургъанды. Окъуугъа кёл салмагъан неда къылыкъсыз, хыпыяр сабийлени тюз жолгъа салыргъа кёп къыйын къоратханды.

Эки жылдан сора жазгъан, окъугъан да эркин эте башлайбыз. Дагъыда ол бизни китапханагъа элттип, окъурча китапла алады. Манга Даниэль Дефону «Робинзон Крузо» китабын бергени эсимдеди. Хар кюнден а къалайына дери окъугъаныбызны, аны магъанасын соруп да тургъанды.

Ол заманда библиотеканы таматасы Жаболаны Абдулла Шохаевич эди. Уллу киши, огъурлу адам. Биз сабийле суратлары болгъан китапланы алыргъа сюе эдик. Бютюнда жаныуар суратлары болгъанланы.

окъуна, къалай окъугъаныбызгъа къарагъанлай тургъанды.

Сейир, ариу жылла, школ жылла. Терк окъуна къанат къагъып учдула да кетдиле. Школну бошагъан хар къыз, жаш бирер жолну сайладыла.

Аскерге кетдим. Эки жылдан къайтып келгенимде, Валентина Алимурзаевна Бабугентге эрге чыгъып тура эди. Ишин а къоймагъанды, анда элде школда завуч болуп ишлегенди. Анабыз: «Бар, устазынгы да бир кёрюп кел», – деп жибереди да, ишлеген жерине барама. Мени кёргенде, къаллай бир къууанган эди ол. Андан сора, Бабугентге барсам, аны юйюне къайта тургъанма. Устазны къууанчы, жарсыуу да аны окъуучуларындады.

Бу сурат а школубузу аллында 1964 жылда алыннганды. Ол заманда тёртючю классха бара эдим. Устазыбызны тегерегине басынып тюшгенбиз. Къызла, жашла да биттеу онбир болгъанбыз. Аладан да бир къаууму кетгендиле дуниядан.

ОСМАНЛАНЫ Хыйса.

ПРОКУРАТУРА

Аварияны сылтаулары тинтиледиле

КъМР-ни прокуратурасы Прохладна районда акъылбалыкъ болмагъанла къатышхан аварияны сылтауларын тинтиуню контролгъа алгъанды, деп билдиргендиле бизге ведомствону пресс-службасындан.

Быйыл 16 майда Учебное элде «Форд-Транзит» машинаны водители «Мерседес-Бенци» ургъанды. Жол-транспорт болумну кезиуонде 13 адам ачыгъанды, аланы арасында акъылбалыкъ болмагъанла да.

Аварияны жеринде жууаплы органланы ишлерин бирге тийишдирир мурат бла алайгъа Прохладна районну прокурору Аслан Хачемизов да баргъанды.

Жол-транспорт болум бла байламлы «Прохладненский» ОМВД-ны полициячылары РФ-ни УПК-сыны 144-145-чи статьяларына кёре тинтиуле бардырадыла. Аланы надзор ведомство контролгъа алгъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

Акция

Элбрус районну билим бериу учрежденияларында «Аскерчи аңасыны жюреги» деген жигитлик-патриот акция бардырылады. Аны мураты Уллу Ата журт урушда, Афганистанда, Сирияда эм башха жерледе кызауатлада жан берген аскерчилерибизни эсгеруудю, алагыа хурмет этиудю.

Акция Кенделенни Энейланы Тимурну атын жюрютген орта

Анда айтылганыча, патриот акцияны кыраучу комитети елген батырланы юслеринден материалланы эм аланы жуукъларын табуу бла байламлы уллу иш тамамлаганды.

Жангыз Кенделенден фронтха 1500 адам кетгенди, аладан 800 анда елгенди. Жыйылганыла мектепни устазларына эм директору Атмырзаланы Мухтаргыа 1941–1945 жыллада

Бир киши да, бир зат да унутулмаганды

школда башланганды, аны кыуанчлы халда ачылыуна Элбрус районну администрациясыны башчысыны кыуллугун толтурган Сотталаны Кырман, Россейни Жигитлери Аркадий Корольков бла Анатолий Коныркин, ФСБ-ны отставкада генерал-лейтенанты Аттоланы Борис, Урушну, урунуу, Саутланган кючлени эм право низамны сакълаучу органланы Нальчикде шахар советлерини башчысы Абдулаланы Мустафа, Аскерчилени аналарыны комитетини регион бөлжюню таматасы Жанна Луева, запаса офицерлени биригиулерини «Мегапир» миллет ассоциацияларыны республикада башчысы Атайланы Жашарбек эм башхала кыатышхандыла.

урушда эм башха кызауатлада елген элчилени эсде тутууга салган кыйынлары ючюн ыразылыкъларын билдиргенди. Акцияга чакырылган кыонакъларга – аскерчилени аналары Жанатайланы Хорасанны, Текуланы Саняитны, Шекерланы Хадизатны туудукъларына – Тёппеланы Исмайыл, Текуланы Рашит, Шекерланы Аныуар – Жигитлени россейли ассоциацияларыны сыйлы грамоталары, майдалла эм багылы саугъала берилгенди.

Бюгюн да Ата журтларыны аллында борчларын толтура елген уланланы аналарыны жюреклерин ачыу кысады. Юлгюге Татталаны Маринаны кыадары келтирилгенди. Аны жашы Заурну мураты

аскерчи болургъа эди, школу бошагъанлай, ол 2014 жылда Санкт-Петербургда армияны генералы А.В. Хрулёвну атын жюрютген аскер академияга киргенди. Анда да иги окыуганды, билим алыуда эм спортда болдургъан жетишимлери ючюн командованиядан ыразылыкъ кыагъытла эм грамотала бла кеп кере саугъаланганды. Академияны тауусханлай, кыуллугун андан ары бардырыгъа аны Екатеринбургга Ара аскер округга жибергенди, анда да жигер жаш болжалдан алгыа тамата лейтенант чынны алганды. 2017 жылда Заурну Сирияга ийгенди, анда кызауатны кезиунде ол жаралы болганды, жарсыугъа, аны жашауун

сакъларга онг чыкымаганды. Аскерчи борчун толтура кыргюзтген жигитлиги эм батырлыгы ючюн Заур елгенинде сора Кишиликини ордени бла саугъаланганды.

Акцияны чегинде Аркадий Корольков бла Анатолий Коныркин Кенделенни администрациясыны башчысы Атмырзаланы Марат бла Украинада энчи операцияда елген аскерчи Бачиланы Алимни бла Балаланы Муратны юйюлерин жокъларгандыла, аны ата-аналарына огъурлу, Ата журт ючюн кыоркъа билмеген, жигит жашланы есдюргенлери ючюн хурмет этгенди. Афганистанны эсгергенде, Кенделенден ары 22 адам кетгенди. Ол аскерчилени ас-

ламысыны жашлары бардыла, ала да, аталарыны ызлары бла бара, Россейни Саутланган кючлеринде кыуллукъ этеди. Ассоциацияны келечилери Афганистанда кызауатны ветеранларын да грамотала бла белгилегенди.

Жаш патриотланы «Юнармияга» алыу церемония да кыуанчлы халда етгенди. Атайланы Жашарбек, аланы алгышлай, Ата журтбузну чынтты патриотлары болурларына, ата-баларыбызны ахшы төрелерин андан ары бардырыларына ийнанганын билдиргенди.

Ахырында Ата журтларыны аллында кертчиликлери, элни ветеранларыны юсюнден тарыхны сакъларга этген кыошумчулукълары ючюн ыразылыкъ кыагъытла Атмырзаланы Маратла бла школу директоруна берилгенди.

АХМАТЛАНЫ Магомед, Анатолий ТЕМИРОВ.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Фильмлени асламысы жаш төлгюге аталыпдыла

Билдиргенибизча, бу кюнде «Кинокавказ-2022» деген III Шимал-Кавказ жаш төлгю кинофестиваль бардырылады. Аны кыраугъан эм бардыргъан Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институту. Окыу юню бу башламчылыгына РФ-ни Культура министрствосу да себеплик этгенди.

18-чи майда башланган кинофестивальны экинчи

кюнюнде оюн эм анимация кысыхаметражлы фильмле кыргюзтюлгенди. Конкурс фильмлени араларында Кыбарты-Малкьардан Жамбот Пшуковну «Реальность» эм Илья Орищенкоу «Цугцванг» деген чыгъармалары да бардыла.

Орта кюн «Синдика» кыонакълары юйде фестивальны сюзген кыауумну пресс-конференциясы етгенди.

Жюриге быйыл ВГИК-ни кинону бла телевиденияны режиссура курсуну таматасы Виталий Калинин башчылыкъ этеди. Ол кыауумга дагыда СКГИИ-ни режиссура кафедраны заведующийи, режиссёр Мухамед Черкесов, «One Light Studio» кинокомпанияны директору Бишер Ероко, Россейни адабият союзуны сценарный секциясыны председатели Сергей

Чекмаев, фантаст эм сценарист Алексей Гравицкий, «Чеченфильм» кинокомпанияны генеральный директору Беслан Терекбаев, Россейни кинематографистлерини союзуны келечиси Индира Черджиева, ВТК «Кабардино-Балкария» каналны телеведущийи, режиссёр Дамира Ашибокова киргенди.

Биринчи сёз Искусстволаны Шимал-Кавказ кырал институту (СКГИИ) ректору Рахайланы Анатолийге берилген эди. Ол ВГИК-ни таматасы Владимир Малышевни фестивальга алгыш сёзюн окыуганды. Ол төрели болурга кереклисин да чертгенди. Анатолий Измаилович билдиргенге кере, конкурсха 400-ге жуукъ чыгъарма иш жиберилген эди. Аладан жюри 44-сюн сайлаганды.

Дагыда сёз энчи саугъаны юсюнден да барганды. Белгили «Amedia» студия хорлаганнга сертификат берликди.

Виталий Калинин а жаш төлгюю жашауун кыргюзтген, ачыкъларгъан чыгъармала бу

фестивальда иги кесек болгъанларын айтханды. - Мени оумуна кере, фестиваль жаш төлгю кыраучула бла кыалай селеширге кереклисин кыргюзтеди. Бюгюнлюкде ол бек магъаналыды, – дегенди ол.

Сергей Чекмаев а Кыбарты-Малкьарда биринчи кере болгъанын, бу жумуш бийик даражада кыралганын белгилеп, ыразылыкын билдиргенди. «Адамланы бу ишге сейирлери уллу болгъаны кырюнюп турады. Тюбешиуле, ушакъла да бек тынгылы етгенди. Аны ючюн ишлейбиз», – дегенди.

Тюнене фестиваль кесини ишин бошаганды. Анда хорлаганланы саугъалау Минги тауну тийресинде етгенди. Кыонакъларыла келгенлеге табийгатыбызны ариулугун кыргюзте, саугъланы алай берирге суйгенди. Андан газетибизни келир номеринде толу хапар билерге боллукъсуз.

ДОДУЛАНЫ Мадина.
Суратны автор алганды.

Учредитель: Кыбарты-Малкьар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЫОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зукура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламы информацияны эркиндиклерин кыоруула жаны бла Кыбарты-Малкьар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагыа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Эссентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикге кере 19.00 сагыатда кыол салынады. 20.00 сагыатда кыол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Таппасханланы Амина- дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретары орунбасарлары; Ахматланы Люоаза (1, 2, 11, 12-чи бетле), Геляланы Валентина (4, 9 -чу бетле), Зезаланы Лида (10, 11-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1642 экз. Заказ № 1009
Багысы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атыл проспек, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru